

การประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนวัดประยุรวงศาวาส

โดยประยุกต์ใช้รูปแบบ CIPPIEST

The Evaluation of Buddhism Project in Watprayurawongsawas School by Applying CIPPIEST Evaluation Model

สุรดา ไชยสงคราม¹

Surada Chaisongkram

บทคัดย่อ

การประเมินครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนวัดประยุรวงศาวาส โดยประยุกต์ใช้รูปแบบ CIPPIEST ประเมิน 8 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบท (Context Evaluation--C) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation--I) ด้านกระบวนการ (Process Evaluation--P) ด้านผลผลิต (Product Evaluation--P) ด้านผลกระทบ (Impact Evaluation--I) ด้านประสิทธิผล (Efficiency Evaluation--E) ด้านความยั่งยืน (Sustainability Evaluation--S) และด้านการส่งต่อ (Transportability Evaluation--T) กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ครู 25 คน คณะกรรมการสถานศึกษา 10 คน เครือข่ายผู้ปกครอง 108 คน นักเรียน 206 คน รวมทั้งสิ้น 349 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถามสำหรับครู คณะกรรมการสถานศึกษา เครือข่ายผู้ปกครอง และแบบสอบถามสำหรับนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการประเมินพบว่า

1) ด้านบริบท (Context Evaluation--C) อยู่ในระดับมากที่สุด โครงการมีความสอดคล้องกับพระบรมราโชบายด้านการศึกษา ยุทธศาสตร์ชาติ วิสัยทัศน์ และโมเดลของโรงเรียน 2) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation--I) อยู่ในระดับมาก ครู และบุคลากรมีความรับผิดชอบและมีความพร้อมในการดำเนินงาน งบประมาณยังไม่เพียงพอ 3) ด้านกระบวนการ (Process Evaluation--P) อยู่ในระดับมากที่สุด กิจกรรมที่นำมาจัดให้กับผู้เรียนมีความเหมาะสมอย่างยิ่ง 4) ด้านผลผลิต (Product Evaluation--P) อยู่ในระดับมากที่สุด ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามโมเดลของโรงเรียน (ส.ว.ย. โมเดล: ส่ง่างาม วิชาการเยี่ยม ยอดเยี่ยมเยาวชน) 5) ด้านผลกระทบ (Impact Evaluation--I) อยู่ในระดับมากที่สุด ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่ดีขึ้น 6) ด้านประสิทธิผล (Efficiency Evaluation--E) อยู่ในระดับมากที่สุด โครงการนี้มีประสิทธิผล ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความพึงพอใจต่อโครงการ 7) ด้านความยั่งยืน (Sustainability Evaluation--S) อยู่ในระดับมากที่สุด โครงการมีความยั่งยืน และ 8) ด้านการส่งต่อ (Transportability Evaluation--T) อยู่ในระดับมากที่สุด โครงการมีการขยายผลไปยังหน่วยงานอื่น ๆ

คำสำคัญ: การประเมิน, โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ, CIPPIEST

¹ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดประยุรวงศาวาส สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

ผู้รับผิดชอบบทความ (corresponding author)

e-Mail: suarada27@gmail.com

Abstract

This study aimed to evaluate of Buddhism Project in Watprayurawongsawas School by applying CIPPIEST Evaluation Model in 8 aspects of (1) Context Evaluation (2) Input Evaluation (3) Process Evaluation (4) Product Evaluation (5) Impact Evaluation (6) Efficiency Evaluation (7) Sustainability Evaluation and (8) Transportability Evaluation. Sample consisted of 25 teachers, 10 School Basic Education Committee members, 108 Parents network and 206 Students. Instruments were questionnaires for teachers, School Basic Education Committee members, Parents network and Students. Statistics for data analysis were Frequency, Percentage, Mean and Standard deviation. The finding was:

1) Context Evaluation was in the highest level. The project has coherent with The Royal policy, Thai National Strategy and School vision. 2) Input Evaluation was in the highest level. The Teachers have a responsibility and ready to work but not enough budgets to do the project. 3) Process Evaluation was in the highest level. Every activity was suitable for students. 4) Product Evaluation was in the highest level. Students have desirable characteristics of the S.W.Y. Model. (Smart, Wise and Youthful) 5) Impact Evaluation was in the highest level. Students have more desirable characteristic. 6) Efficiency Evaluation was in the highest level. The Project is efficient and the stakeholders appreciate the project. 7) Sustainability Evaluation was in the highest level. The Project has Sustainable. And 8) Transportability Evaluation was in the highest level. The Project has extended result to the other school.

Keywords: Evaluation, Buddhism Project, CIPPIEST

บทนำ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในหลวงรัชกาลที่ 9 (2543: 150) ได้ทรงมีพระบรมราโชวาทว่า

...นอกจากการศึกษาจะสอนให้คนเก่งแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะอบรมให้ดีพร้อมกันไปด้วย ประเทศของเรา จึงจะได้คนที่มีคุณภาพพร้อม คือ ทั้งเก่ง ทั้งดี มาเป็นกำลังของบ้านเมือง ให้ความเก่งเป็นปัจจัยและพลังสำหรับการสร้างสรรค์ ให้ความดีเป็นปัจจัยและพลังประดับประดาประคองหนุนนำความเก่งให้เป็นไปในทางที่ถูกต้อง ที่อำนวยผลประโยชน์อันพึงประสงค์แต่เพียงฝ่ายเดียว....

จากพระบรมราโชวาทดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ประเทศจะเจริญก้าวหน้ามั่นคง และรุ่งเรืองยิ่งขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชาชนในประเทศ คนดี คนเก่ง และมีความสุขเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศ นอกจากนี้พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระบรมราโชบายด้านการศึกษาว่าการศึกษาต้องมุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน 4 ด้านประกอบด้วย (1) มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง ต้องมีความรู้ความเข้าใจที่มีต่อชาติบ้านเมือง ยึดมั่นในศาสนา มั่นคงในสถาบันพระมหากษัตริย์ และมีความเอื้ออาทรต่อครอบครัวและชุมชนของตน (2) มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีคุณธรรม รู้จักแยกแยะสิ่งที่ผิด-ชอบ/ชั่ว-ดี

เพื่อปฏิบัติแต่สิ่งที่ชอบที่ติงาม ปฏิเสธสิ่งที่ผิดที่ชั่ว เพื่อสร้างคนดีให้แก่บ้านเมือง (3) มีงานทำ มีอาชีพ ต้องให้เด็ก
รักงาน สู้งาน ทำงานจนสำเร็จ อบรมให้เรียนรู้การทำงาน ให้สามารถเลี้ยงตัวและครอบครัวได้ และ (4) เป็นพลเมืองดี
การเป็นพลเมืองดีเป็นหน้าที่ของทุกคน สถานศึกษาและสถานประกอบการต้องส่งเสริมให้ทุกคนมีโอกาสทำหน้าที่
พลเมืองดี การเป็นพลเมืองดีหมายถึงการมีน้ำใจ มีความเอื้ออาทร ต้องทำงานอาสาสมัคร งานบำเพ็ญประโยชน์
เห็นอะไรที่จะทำเพื่อบ้านเมืองได้ก็ต้องทำ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ดังนั้น การปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ที่จะต้องให้เกิดกับเด็กและเยาวชนนั้นจึงเป็นภาระหน้าที่หลักของโรงเรียน เพราะสถานศึกษาถือว่าเป็นบ้านหลังที่สอง
ที่ให้การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่นักศึกษา ถือได้ว่าสถานศึกษามีบทบาทอันเนื่องมาจากสถานศึกษามีกฎระเบียบ
ที่เป็นทางการมากกว่าบ้าน มีข้อบังคับที่นักศึกษาจะได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม การเรียนรู้ เช่น ต้องมีความ
ซื่อสัตย์ในการสอบ หากละเมิดข้อบังคับจะได้รับการลงโทษ เป็นต้น (บำรุง โพธิ์ศรี, 2554, หน้า 123) หากโรงเรียน
ปลูกฝังคุณธรรมให้เกิดขึ้นกับเยาวชนของชาติ เยาวชนเหล่านี้จะเติบโตขึ้นไปเป็นประชาชนที่มีคุณภาพ นำพา
ประเทศชาติไปสู่ความเจริญและสังคมเกิดความสงบสุข ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ (ราชกิจจานุเบกษา, 2562)
ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยมีเป้าหมายให้คนไทยเป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ
พร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 และสังคมไทยมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อและสนับสนุนต่อการพัฒนาคนตลอด
ช่วงชีวิต และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 24 (4) ระบุว่า จัดการเรียนการสอน
โดยผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะ
อันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีคุณธรรมจึงเป็นเรื่องสำคัญที่โรงเรียนต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน
เพราะสภาพปัญหาในสังคมที่มีปัญหาวิกฤต เช่น ปัญหาความรุนแรงในสังคมไทย ปัญหาการติดยาเสพติดของเยาวชน
การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ การลุ่มหลงในอบายมุข ดังจะเห็นได้จากรายงานการสำรวจข้อมูลอาชญากรรม
จากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2562) และกรมกิจการเด็กและเยาวชน (2562) ได้รายงาน
ว่ามีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น จากสภาพวิกฤตต่าง ๆ ทางสังคมดังกล่าวนี้ การจัดการศึกษาให้ผู้เรียน
เพื่อให้ผู้เรียนมีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา เป็นคนเก่ง ดี อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขจึงเป็นหน้าที่
สำคัญของโรงเรียนในการจัดการศึกษา กิจกรรมต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน และผู้ปกครองต้องการให้โรงเรียนมีการจัด
กิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณมากที่สุด ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้เต็มศักยภาพเป็นคนดี
และสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (สุภารัตน์ ม่วงศิริ, 2547, หน้า 152) การส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น
ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในทุกช่วงวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงการเรียนระดับประถมศึกษา เพราะเป็นช่วงวัย
เริ่มต้น การศึกษาและการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ หากนักเรียนได้เรียนรู้สิ่งที่ดีงามตั้งแต่เริ่มแรก ก็ย่อมส่งผลให้เขาเป็นคนดี
ต่อไปในอนาคต ดังนั้นโรงเรียนประถมศึกษาจึงเป็นองค์กรหลักที่สำคัญในการปลูกฝังคุณลักษณะที่ดีให้กับผู้เรียน
การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในประเทศไทยนั้น มีกระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานหลักในการกำกับ ดูแลการ
จัดการศึกษา โรงเรียนระดับประถมศึกษาจะส่งเสริมคุณลักษณะที่ดีให้เกิดขึ้นกับนักเรียนได้นั้น ต้องได้รับความ
สนับสนุนจากองค์กรและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ ได้แก่ บ้าน วัด ชุมชน ให้มีบทบาทสำคัญในการร่วมมือกัน
ที่จะให้การปลูกฝังประสบผลสำเร็จ (สุราณีย์ ปาจารย์, 2552, หน้า 121-122)

โรงเรียนวัดประยูรวงศาวาส เป็นโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับประถมศึกษา มีหน้าที่ต้องให้ทั้งความรู้
และคุณลักษณะที่ดีกับผู้เรียน การปลูกฝังคุณลักษณะที่ดีกับผู้เรียนนั้นเป็นหน้าที่สำคัญที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนตั้งแต่

พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู ผู้บริหาร และชุมชน ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการปลูกฝังคุณลักษณะที่ดีให้กับผู้เรียน ให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความรู้ที่จะสามารถเลี้ยงดูตนเองได้ และสามารถอยู่ร่วมกับทุกคนได้อย่างมีความสุข แต่จากการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนและทางพ่อแม่ผู้ปกครอง ได้พบปัญหาว่า ผู้เรียนมีปัญหาด้านพฤติกรรม ไม่เรียบร้อย ไม่มีระเบียบ ไม่สนใจการเรียน สมาธิไม่จดจ่อกับสิ่งที่เรียน ขาดความรับผิดชอบ พุดไม่ไพเราะ มีความสนใจใฝ่สัมฤทธิ์ค่อนข้างน้อย พ่อแม่ผู้ปกครองไม่มีเวลาในการดูแล ครอบครัวยุคใหม่ ทำให้ผู้เรียนขาดความรัก ความเข้าใจ เป็นต้น เป็นต้น

จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงเกิดความร่วมมือ ร่วมกันระหว่างบ้าน โรงเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในการแก้ปัญหาผู้เรียนเป็นคนดี แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นคนเรียนเก่งด้วยจึงได้จัดประชุมระดมความคิดในการแก้ปัญหาดังกล่าว จากการประชุมระดมความคิดร่วมกัน จึงได้พัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนขึ้นมา เป็น รูปแบบ ส.ว.ย. โมเดล (S.W.Y Model) ประกอบด้วย ส: สง่างาม (Smart--S) หมายถึง งามกาย งามวาจา และ งามจิตใจ ว: วิชาการเปี่ยม (Wise--W) หมายถึง ผู้บริหาร ครู นักเรียนมีคุณภาพ ย: ยอดเยี่ยมเยาวชน (Youthful--Y) หมายถึง การเป็นลูกที่ดี เป็นศิษย์ที่ดี เป็นเพื่อนที่ดีเป็นพลเมืองที่ดี และเป็นศาสนิกที่ดี ต่อจากนั้นจึงได้นำโครงการโรงเรียนวิถีพุทธซึ่งเป็นจุดแข็งของโรงเรียนวัดประยูรวงศาวาสเป็นหลักในการดำเนินการในการส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่ดีงาม และเพื่อแก้ปัญหาด้านพฤติกรรมดังกล่าว

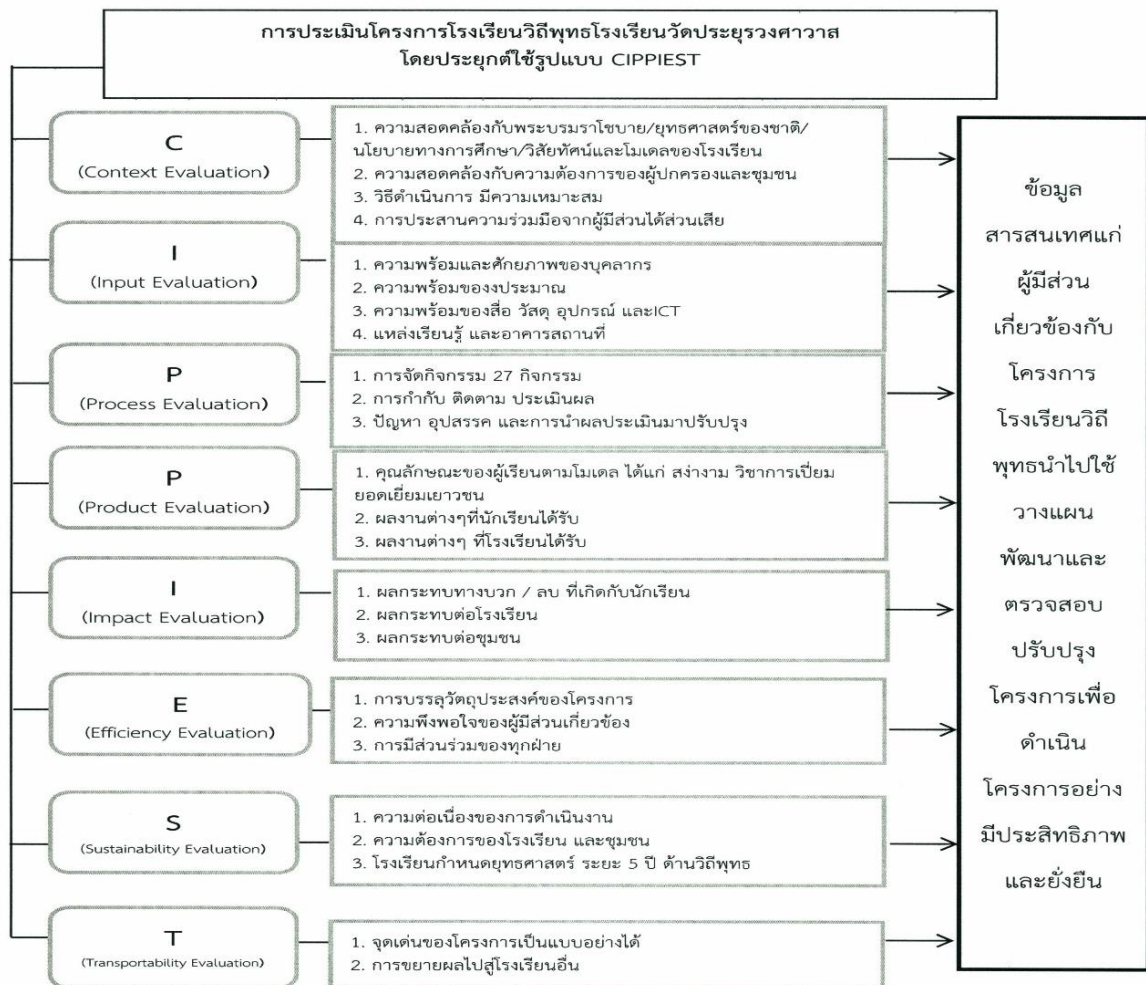
โครงการโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนวัดประยูรวงศาวาส เป็นโครงการที่มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีให้กับผู้เรียน โดยนำกิจกรรมต่าง ๆ เข้ามาจัดให้กับนักเรียน โดยการนำแนวคิดเน้นการพัฒนาแบบองค์รวม (Holistic Development) ตามแนวคิดของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) (2562) มาเป็นแนวทางในการพัฒนา เน้นพัฒนา 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่ 1 ด้านพฤติกรรม ด้านที่ 2 ด้านจิตใจ และด้านที่ 3 ด้านปัญญา โดยโรงเรียนวัดประยูรวงศาวาสได้ดำเนินการโครงการโรงเรียนวิถีพุทธมาเป็นระยะ 6 ปี แต่ยังไม่เคยดำเนินการประเมินผลการดำเนินงานจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเลย ซึ่งการประเมินผลเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีความสำคัญและขาดไม่ได้ การประเมินผลจะทำให้ทราบผลการดำเนินงานว่า บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ ควรจะปรับปรุงขั้นตอนในขั้นตอนใด ในปัจจุบันเป็นยุคข้อมูลข่าวสาร ต้องมีการเปิดเผยข้อมูล การประเมินผลจะทำให้ทราบจุดแข็ง จุดอ่อน จุดที่ควรพัฒนา ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญ ที่จะทำให้หน่วยงานองค์กรต่าง ๆ สามารถนำข้อมูลจากการประเมินมาปรับปรุงพัฒนางานให้ก้าวหน้าทันสมัย และทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่ การประเมินโครงการเป็นกระบวนการพิจารณาตัดสินคุณค่า โดยการค้นคว้า เก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ อย่างมีระบบมาประกอบการตัดสินใจ ดีค่าผลการดำเนินงานว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ ใช้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการ (เชาว์ อินใย, 2553, หน้า 85-86) การประเมินโครงการนั้น มีรูปแบบในการประเมินอย่างหลากหลาย โดยการประเมินผลโครงการโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนวัดประยูรวงศาวาส ในครั้งนี้ได้ประเมินโครงการตามรูปแบบ CIPPIEST ตามแนวคิดของ Stufflebeam ที่มีชื่อว่า CIPP model และต่อมา มีการขยายผลโดยเพิ่มเติม IEST เข้ามา (Stufflebeam and Shinkfield อ้างถึงใน สุวัฒน์ วิวัฒนานนท์ และคณะ, 2563, หน้า 89) จึงเป็น CIPPIEST model ประกอบด้วย ด้านบริบท (Context Evaluation--C) ด้านปัจจัยนำเข้า (Inputs Evaluation--I) ด้านกระบวนการ (Process Evaluation--P) ด้านผลผลิต (Products Evaluation--P) ด้านผลกระทบ (Impact Evaluation--I) ด้านประสิทธิผล (Effectiveness Evaluation--E) ด้านความยั่งยืน (Sustainability Evaluation--S) และด้านการถ่ายโอนความรู้ (Transportability Evaluation--T)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว โรงเรียนวัดประยูรวงศาวาส จึงได้ดำเนินการประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนวัดประยูรวงศาวาสโดยประยุกต์ใช้รูปแบบ CIPPIEST เพื่อเป็นข้อมูลการศึกษาว่าโครงการโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนวัดประยูรวงศาวาส มีความเหมาะสมเพียงใด จะต้องมีการปรับปรุง พัฒนาอย่างไรให้มีความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนวัดประยูรวงศาวาส โดยประยุกต์ใช้รูปแบบ CIPPIEST ประเมิน 8 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบท (Context Evaluation--C) ด้านปัจจัยนำเข้า (Inputs Evaluation--I) ด้านกระบวนการ (Process Evaluation--P) ด้านผลผลิต (Products Evaluation--P) ด้านผลกระทบ (Impact Evaluation--I) ด้านประสิทธิผล (Effectiveness Evaluation--E) ด้านความยั่งยืน (Sustainability Evaluation--S) และด้านการถ่ายทอดความรู้ (Transportability Evaluation--T)

กรอบแนวคิดในการประเมิน

วิธีดำเนินการประเมิน

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการประเมิน จากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดในการประเมิน และการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

2. ประชากร ในการประเมินครั้งนี้ ได้แก่ ครู จำนวน 26 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 จำนวน 230 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 15 คน เครือข่ายผู้ปกครอง 150 คน ปีการศึกษา 2561 รวมทั้งสิ้น จำนวน 473 คน

3. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มครู สุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 25 คน นักเรียน สุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ได้จำนวน 206 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สุ่มแบบเจาะจง จำนวน 10 คน เครือข่ายผู้ปกครองสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ได้จำนวน 108 คน รวม ทั้งสิ้น 349 คน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน มีทั้งหมด 2 ชุด ดังนี้

4.1 แบบประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ พุทธศักราช 2561 สำหรับครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และเครือข่ายผู้ปกครอง ประกอบด้วย การประเมินโครงการ 8 ด้าน ประกอบด้วย (1) ด้านบริบท (2) ด้านปัจจัยนำเข้า (3) ด้านกระบวนการ (4) ด้านผลิต (5) ด้านผลกระทบ (6) ด้านประสิทธิผล (7) ด้านความยั่งยืน และ (8) ด้านการส่งต่อ

4.2 แบบประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ พุทธศักราช 2561 สำหรับนักเรียน ประกอบด้วย การประเมินโครงการ 6 ด้าน ประกอบด้วย (1) ด้านบริบท (2) ด้านปัจจัยนำเข้า (3) ด้านกระบวนการ (4) ด้านผลิต (5) ด้านผลกระทบ และ (6) ด้านประสิทธิผล

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

6. วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation-- SD)

7. สรุปผลและนำเสนอข้อมูล

สรุปผลการประเมิน

ตาราง 1 ผลการประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธตามแนวคิด ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และเครือข่ายผู้ปกครอง

รายการ	ฝ่าย		กรรมการ		คณะกรรมการ		รวม		ระดับ
	บริหาร/ครู		เครือข่าย		สถานศึกษา				
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	
1. ด้านบริบท	4.70	.46	4.34	.75	4.85	.38	4.63	.53	มากที่สุด
2. ด้านปัจจัยนำเข้า	4.56	.52	4.17	.81	4.30	.57	4.34	.63	มาก
2.1 ความพร้อมและ									
ศักยภาพของ									
บุคลากร	4.59	.51	4.32	.73	4.60	.62	4.50	.61	มากที่สุด

ตาราง 1 (ต่อ)

รายการ	ฝ่าย บริหาร/ครู		กรรมการ เครือข่าย ผู้ปกครอง		คณะกรรมการ สถานศึกษา		รวม		ระดับ
	\bar{X}	<i>SD</i>	\bar{X}	<i>SD</i>	\bar{X}	<i>SD</i>	\bar{X}	<i>SD</i>	
	2.2 ความพร้อมของ งบประมาณ	4.56	.50	3.99	.83	4.00	.64	4.18	
2.3 ความพร้อมของสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และ ICT	4.50	.50	4.08	.89	4.6	.46	4.25	.61	มาก
2.4 แหล่งเรียนรู้ อาคารสถานที่	4.60	.59	4.30	.82	4.46	.57	4.45	.66	มาก
3. ด้านกระบวนการ	4.61	.50	4.28	.79	4.60	.52	4.51	.61	มากที่สุด
3.1 การจัดกิจกรรม 27 กิจกรรม	4.75	.44	4.49	.70	4.77	.46	4.67	.55	มากที่สุด
3.2 การกำกับ ติดตาม ประเมินผล	4.60	.48	4.27	.74	4.67	.61	4.51	.62	มากที่สุด
3.3 ปัญหา อุปสรรค และการนำผล ประเมินมา ปรับปรุง	4.48	.60	4.08	.93	4.55	.49	4.36	.67	มาก
4. ด้านผลผลิต	4.62	.53	4.24	.87	4.80	.40	4.54	.59	มากที่สุด
4.1 คุณลักษณะของ ผู้เรียนตามโมเดล ได้แก่ สามง่าม วิชาการเปี่ยม ยอดเยี่ยมเยียวชน	4.64	.48	4.43	.72	4.76	.48	4.59	.56	มากที่สุด
4.2 ผลงานต่าง ๆ ที่นักเรียนได้รับ	4.56	.64	4.08	1.01	4.75	.41	4.46	.68	มาก
4.3 ผลงานต่าง ๆ ที่โรงเรียนได้รับ	4.66	.48	4.22	.88	4.90	.31	4.59	.55	มากที่สุด
5. ด้านผลกระทบ	4.69	.46	4.47	.70	4.75	.41	4.63	.52	มากที่สุด
6. ด้านประสิทธิผล	4.70	.45	4.44	.78	4.76	.54	4.63	.59	มากที่สุด

ตาราง 1 (ต่อ)

รายการ	ฝ่าย		กรรมการ		คณะกรรมการ		รวม		ระดับ
	บริหาร/ครู		เครือข่าย		สถานศึกษา				
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	
7. ด้านความยั่งยืน	4.77	.44	4.49	.69	4.80	.37	4.68	.50	มากที่สุด
8. ด้านการส่งต่อ	4.69	.46	4.52	.70	4.90	.31	4.70	.49	มากที่สุด
รวม	4.66	.47	4.36	.76	4.72	.43	4.58	.55	มากที่สุด

โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยรายด้านจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการส่งต่อ ($\bar{X} = 4.70$) ด้านความยั่งยืน ($\bar{X} = 4.68$) และด้านบริบท ด้านผลกระทบ และด้านประสิทธิผล ซึ่งทั้ง 3 ด้านมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 4.63$) ด้านผลผลิต ($\bar{X} = 4.54$) ด้านกระบวนการ ($\bar{X} = 4.51$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านปัจจัยนำเข้า ($\bar{X} = 4.34$) ส่วนรายด้านมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ด้านบริบท พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านบริบท โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ โครงการโรงเรียนวิถีพุทธสอดคล้องกับพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และโครงการโรงเรียนวิถีพุทธสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และโมเดล ส.ว.ย. โมเดลของโรงเรียน ($\bar{X} = 4.75$) โครงการโรงเรียนวิถีพุทธสอดคล้องกับนโยบายทางการศึกษา ($\bar{X} = 4.70$) และโครงการโรงเรียนวิถีพุทธสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ($\bar{X} = 4.64$) ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ โครงการโรงเรียนวิถีพุทธมีการประสานความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ($\bar{X} = 4.35$)

2. ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านปัจจัยนำเข้า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยรายด้านจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ความพร้อมและศักยภาพของบุคลากร ($\bar{X} = 4.50$) แหล่งเรียนรู้ อาคารสถานที่ ($\bar{X} = 4.45$) และความพร้อมของสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และ ICT ($\bar{X} = 4.25$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือความพร้อมของงบประมาณ ($\bar{X} = 4.18$)

ส่วนในรายข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ ดังนี้ ครูมีความรับผิดชอบในการจัดกิจกรรมตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ($\bar{X} = 4.68$) ครูมีความสามารถในการจัดกิจกรรมตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ($\bar{X} = 4.52$) และอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อมของโรงเรียนมีความสะอาด สวยงาม เหมาะสมกับโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ($\bar{X} = 4.48$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือโรงเรียนวางแผนจัดสรรงบประมาณให้โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ($\bar{X} = 4.14$)

3. ด้านกระบวนการ พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธด้านกระบวนการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยรายด้านจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การจัดกิจกรรม 27 กิจกรรม ($\bar{X} = 4.67$) การกำกับ ติดตาม ประเมินผล ($\bar{X} = 4.51$) และปัญหา อุปสรรค และการนำผลประเมินมาปรับปรุง ($\bar{X} = 4.36$) ตามลำดับ

ส่วนในรายข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ ดังนี้ มีการจัดกิจกรรมพลุหัสสไต ใส่บาตรทำบุญทุกวัน พลุหัสสไต ($\bar{X} = 4.83$) มีการจัดกิจกรรมหล่อเทียน แห่เทียนเข้าพรรษาทุกปี ($\bar{X} = 4.80$) และมีการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางชาติอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 4.79$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือมีปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ($\bar{X} = 4.21$)

4. ด้านผลผลิต พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านผลผลิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยรายด้านจากมากไปหาน้อย ดังนี้ คุณลักษณะของผู้เรียนตามโมเดล และผลงานต่าง ๆ ที่โรงเรียนได้รับ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากัน ($\bar{X} = 4.59$) ผลงานต่าง ๆ ที่นักเรียนได้รับ ($\bar{X} = 4.46$)

ส่วนในรายข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ผู้เรียนเป็นพลเมืองที่ดีมีจิตสาธารณะ เข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาต่าง ๆ ($\bar{X} = 4.73$) ผู้เรียนสามารถอ่าน เขียน คิดเลขได้ เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 4.69$) และผู้บริหาร ครู ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันกำหนดเป้าหมายเน้นผลสัมฤทธิ์ชัดเจน มีแผน/โครงการชัดเจน และผู้เรียนเป็นลูกที่ดี มีความกตัญญูกตเวที เชื่อฟัง อ่อนน้อมถ่อมตน มีน้ำใจต่อพ่อแม่ ($\bar{X} = 4.68$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือผู้เรียนได้รับรางวัลระดับภูมิภาค และผู้เรียนได้รับรางวัลระดับประเทศ ($\bar{X} = 4.37$)

5. ด้านผลกระทบ พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธด้านผลกระทบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$) เรียงลำดับค่าเฉลี่ย จากมากไปหาน้อย ดังนี้ โครงการโรงเรียนวิถีพุทธส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่ดี ตาม ส.ว.ย.โมเดล (สง่างาม วิชาการเปี่ยม ยอดเยี่ยมเยียมเยาวชน) ($\bar{X} = 4.71$) โครงการโรงเรียนวิถีพุทธส่งผลให้ผู้ปกครอง ชุมชนมีความเชื่อมั่นไว้วางใจในการให้บุตรหลานเข้ามาเรียน ($\bar{X} = 4.67$) และโครงการโรงเรียนวิถีพุทธส่งผลกระทบต่อทางบวกกับโรงเรียน เช่น ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่ดี ตาม ส.ว.ย. โมเดล (สง่างาม วิชาการเปี่ยม ยอดเยี่ยมเยียมเยาวชน) ($\bar{X} = 4.61$)ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ โครงการวิถีพุทธมีผลกระทบที่ดี ชุมชน เช่น ลูกหลานของชุมชนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น ($\bar{X} = 4.56$)

6. ด้านประสิทธิผล พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านประสิทธิผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$) เรียงลำดับค่าเฉลี่ย จากมากไปหาน้อย ดังนี้ โครงการโรงเรียนวิถีพุทธบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ และโครงการวิถีพุทธได้รับความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 4.66$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความพึงพอใจต่อโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ($\bar{X} = 4.59$)

7. ด้านความยั่งยืน พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านความยั่งยืน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ โครงการโรงเรียนวิถีพุทธเป็นที่ต้องการของโรงเรียน และชุมชน และโรงเรียนกำหนดยุทธศาสตร์ ระยะ 5 ปี ด้านวิถีพุทธ ($\bar{X} = 4.72$) และโครงการโรงเรียนวิถีพุทธมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 4.61$)

8. ด้านการส่งต่อ พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านการส่งต่อ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$) เรียงลำดับค่าเฉลี่ย จากมากไปหาน้อย ดังนี้ โครงการโรงเรียนวิถีพุทธสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับโรงเรียนอื่น ($\bar{X} = 4.71$) โครงการโรงเรียนวิถีพุทธมีการขยายผลไปสู่โรงเรียนอื่น ($\bar{X} = 4.70$) และโครงการโรงเรียนวิถีพุทธมีจุดเด่นในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ($\bar{X} = 4.69$)

ตาราง 2 ผลการประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธตามแนวคิดนักเรียน

ด้าน	รายการ	\bar{X}	S.D	ระดับ
1	ด้านบริบท	4.40	.83	มาก
2	ปัจจัยนำเข้า	4.35	.92	มาก
	2.1 ความพร้อมและศักยภาพของบุคลากร	4.39	1.01	มาก
	2.2 ความพร้อมของสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และICT	4.66	.82	มาก
	2.3 ด้านแหล่งเรียนรู้ อาคารสถานที่	4.02	.92	มาก
3	ด้านกระบวนการ	4.46	.90	มาก
4	ด้านผลผลิต	4.44	.99	มาก
	4.1 คุณลักษณะของผู้เรียนตามโมเดล	4.25	1.26	มาก
	ส: ส่างาม (SMART) งามกาย	4.24	1.32	มาก
	งามวาจา	3.85	1.13	มาก
	งามจิตใจ	4.25	1.27	มาก
	ว: วิชาการเปี่ยม (wise) นักเรียนมีคุณภาพ	4.54	1.24	มากที่สุด
	ย: ยอดเยี่ยมเยาวชน (youthful)	4.40	1.34	มาก
	4.2 ผลงานต่าง ๆ ที่นักเรียนได้รับ	4.46	.96	มาก
	4.3 ผลงานต่าง ๆ ที่โรงเรียนได้รับ	4.62	.77	มากที่สุด
5	ด้านผลกระทบ	4.47	.77	มาก
6	ด้านประสิทธิผล	4.45	.85	มาก
	รวม	4.42	.87	มาก

โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านผลกระทบ ($\bar{X} = 4.47$) ด้านกระบวนการ ($\bar{X} = 4.46$) ด้านประสิทธิผล ($\bar{X} = 4.45$) ด้านผลผลิต ($\bar{X} = 4.44$) ด้านบริบท ($\bar{X} = 4.40$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ปัจจัยนำเข้า ($\bar{X} = 4.35$) ส่วนรายด้านมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. **ด้านบริบท** พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธด้านบริบท โดยภาพรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ โครงการโรงเรียนวิถีพุทธสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และโมเดล ส.ว.ย. โมเดลของโรงเรียน ($\bar{X} = 4.59$) โครงการโรงเรียนวิถีพุทธมีวิธีดำเนินการเหมาะสม ($\bar{X} = 4.34$) และโครงการโรงเรียนวิถีพุทธสอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน ($\bar{X} = 4.28$)

2. **ด้านปัจจัยนำเข้า** พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านปัจจัยนำเข้า โดยภาพรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหา ดังนี้ ด้านความพร้อมของสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และ ICT ($\bar{X} = 4.66$) ความพร้อมและศักยภาพของบุคลากร ($\bar{X} = 4.39$) และด้านแหล่งเรียนรู้ อาคารสถานที่ ($\bar{X} = 4.02$)

ส่วนในรายข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด เรียงลำดับจากมากหาน้อย ดังนี้ ครูมีความรับผิดชอบในการจัดกิจกรรมตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ($\bar{X} = 4.51$) โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้ที่มีความพร้อมสำหรับโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ($\bar{X} = 4.49$) ครูมีการประยุกต์ใช้สื่อ ICT เพื่อกิจกรรมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ($\bar{X} = 4.48$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ห้องเรียนของนักเรียนมีความสะอาด เหมาะสมกับโรงเรียนวิถีพุทธ ($\bar{X} = 3.74$)

3. ด้านกระบวนการ พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธด้านกระบวนการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ มีการจัดกิจกรรมพหุศาสตร์ใส่บาตรทำบุญทุกวันพฤหัสบดี กับมีการจัดกิจกรรมน้องให้พี่ทุกวัน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากัน ($\bar{X} = 4.80$) ผู้บริหารครูและนักเรียนแต่งชุดขาวทุกวันพฤหัสบดี ($\bar{X} = 4.76$) และมีการจัดกิจกรรมหล่อเทียน แท้เทียนเข้าพรรษาทุกปี ($\bar{X} = 4.69$)

ส่วนกิจกรรมที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีการจัดกิจกรรมมัดคุเทศก์น้อยอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 3.79$) มีการนำนักเรียนเข้าฟังธรรมที่วัดทุกวันพระ ($\bar{X} = 4.14$) และมีการจัดกิจกรรมสวดมนต์หมู่ยกห้องได้บุญยกทีมอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 4.26$)

4. ด้านผลผลิต พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธด้านผลผลิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ผลงานต่าง ๆ ที่โรงเรียนได้รับ ($\bar{X} = 4.62$) ผลงานต่าง ๆ ที่นักเรียนได้รับ ($\bar{X} = 4.46$) และคุณลักษณะของผู้เรียนตามโมเดล ($\bar{X} = 4.25$)

ส่วนในรายข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ เรียงลำดับจากมากหาน้อย ดังนี้ ผลการทดสอบแห่งชาติ NT และ O-NET ไม่ต่ำกว่าระดับชาติ ($\bar{X} = 5.00$) โรงเรียนได้รับรางวัลระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับภูมิภาค ($\bar{X} = 4.65$) และผู้เรียนได้รับรางวัลต่าง ๆ ทั้งในระดับโรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษา กับโรงเรียนได้รับรางวัลระดับประเทศ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 4.59$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนี้ ผู้เรียน พุดไพเราะ มีทางเสียงไม่พุดคำหยาบ ($\bar{X} = 3.37$) ผู้เรียนควบคุมอารมณ์ ไม่พุดส่อเสียด ไม่นินทา ไม่พุดเหยาะเย้ยเหยียดหยาม ($\bar{X} = 3.76$) และผู้เรียนมีมารยาทดี ถูกกาลเทศะและโอกาส มีความอ่อนน้อม นิ่ง ยืน เดินอย่างสำรวม ($\bar{X} = 3.88$)

5. ด้านผลกระทบ พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธด้านผลกระทบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ดังนี้ โครงการโรงเรียนวิถีพุทธส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่ดี ตาม ส.ว.ย.โมเดล (สง่างาม วิชาการเปี่ยม ยอดเยี่ยมเยียวชน) ($\bar{X} = 4.56$) โครงการโรงเรียนวิถีพุทธส่งผลให้ผู้ปกครอง ชุมชนมีความเชื่อมั่นไว้วางใจในการให้บุตรหลานเข้ามาเรียน ($\bar{X} = 4.48$) โครงการโรงเรียนวิถีพุทธส่งผลกระทบทางบวกกับโรงเรียน เช่น ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่ดี ตาม ส.ว.ย. โมเดล (สง่างาม วิชาการเปี่ยม ยอดเยี่ยมเยียวชน) ($\bar{X} = 4.47$)

6. ด้านประสิทธิผล พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธด้านประสิทธิผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ โครงการโรงเรียนวิถีพุทธส่งผลให้ผู้เรียนมีความสง่างาม วิชาการเปี่ยม ยอดเยี่ยมเยียวชน ตาม ส.ว.ย. โมเดล ($\bar{X} = 4.62$) โครงการวิถีพุทธได้รับความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ($\bar{X} = 4.52$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ($\bar{X} = 4.21$)

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และเครือข่ายผู้ปกครอง และนักเรียน มีความคิดเห็นว่า โครงการโรงเรียนวิถีพุทธเป็นโครงการที่ดีที่ปลูกฝังให้ผู้เรียนเป็นคนดี ต้องการให้มีโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดไป โดยเฉพาะกิจกรรมใส่บาตร เป็นกิจกรรมที่ดีมาก แต่ยังขาดการประชาสัมพันธ์และควรเพิ่มกิจกรรมที่เน้นเรื่องคุณธรรม บาบุญคุณโทษให้มากยิ่งขึ้น ส่วนผู้เรียนพบว่ากิจกรรมในโครงการโรงเรียนวิถีพุทธดี เช่น การใส่บาตรทุกวันพฤหัสบดี แต่ผู้เรียนยังพูดไม่ไพเราะ ยังพูดคำหยาบ ควรมีการปลูกฝังให้มากขึ้น

อภิปรายผลการประเมิน

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธตามแนวคิด ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และเครือข่ายผู้ปกครอง

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธตามแนวคิดครู คณะกรรมการสถานศึกษา และเครือข่ายผู้ปกครอง โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการส่งต่อ (Transportability--T) ด้านความยั่งยืน (Sustainability--S) และด้านบริบท (Context Evaluation--C) ด้านผลกระทบ (Impact Evaluation--I) และด้านประสิทธิผล (Efficiency Evaluation--E) ซึ่งทั้ง 3 ด้านมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ด้านผลผลิต (Product Evaluation--P) ด้านกระบวนการ (Process Evaluation--P) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation--I) แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนมีการดำเนินการโครงการโรงเรียนวิถีพุทธจนเป็นวิถีชีวิต ตามหลักไตรสิกขา ผ่านการพัฒนา “การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น” ตามแนวทางที่กำหนดไว้ตามหลักการโรงเรียนวิถีพุทธ (ส่วนวางแผนและพัฒนารอบมจร, 2562, หน้า 2) การดำเนินงาน ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ เหมาะสม และเป็นกิจกรรมที่ดี และการดำเนินการของโรงเรียนเป็นการจัดกิจกรรมแบบพัฒนาองค์รวม สอดคล้องตามแนวคิดของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต, 2543, หน้า 260) ได้กล่าวว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาที่มีลักษณะเป็นบูรณาการ (integrate) คือ ทำให้เกิดเป็นองค์รวม (holistic) องค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบองค์ และมีลักษณะมีดุลยภาพ (balance) คือ การทำให้กิจกรรมมนุษย์สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ นั่นก็คือ การกำหนดแนวทางการพัฒนาจะต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านมนุษย์ โดยให้คุณค่าทางวัฒนธรรมอยู่ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการพัฒนาที่ครอบคลุมการพัฒนาในทุกด้าน ทุกมิติ โดยมี “คน” เป็นศูนย์กลางหรือเป้าหมายของการพัฒนา ดังนั้น ผลจากการดำเนินงานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนวัดประยุรวงศาวาสที่ดำเนินการอย่างรอบด้าน โดยมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาจึงมีผลเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธตามแนวคิดครู คณะกรรมการสถานศึกษา และเครือข่ายผู้ปกครอง ในรายด้าน

2.1 ด้านบริบท ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยในรายข้อพบว่า โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สอดคล้องกับพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กับโครงการโรงเรียนวิถีพุทธสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และโมเดล ส.ว.ย โมเดลของโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงให้เห็นว่าโครงการโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนวัดประยุรวงศาวาสมีความสอดคล้องกับพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงมุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง ต้องมีความรู้ความเข้าใจที่มีต่อชาติบ้านเมือง ยึดมั่นในศาสนา มั่นคงในสถาบันพระมหากษัตริย์

และมีความเอื้ออาทรต่อครอบครัวและชุมชนของตน มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีคุณธรรม รู้จักรู้จักแยกแยะสิ่งที่ผิด-ชอบ/ชั่ว-ดี เพื่อปฏิบัติแต่สิ่งที่ชอบที่เที่ยงม ปฏิเสธสิ่งที่ผิดที่ชั่ว เพื่อสร้างคนดีให้แก่บ้านเมือง นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ชาติ (ราชกิจจานุเบกษา, 2562) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยมีเป้าหมายให้คนไทยเป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ สอดคล้องกับนโยบายทางการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่เที่ยงมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา และโรงเรียนได้ดำเนินการพัฒนาผู้เรียนได้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และโมเดลของโรงเรียน จึงส่งผลให้ค่าเฉลี่ยด้านบริบทอยู่ในระดับมากที่สุด

ส่วนรายชื่อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ โครงการโรงเรียนวิถีพุทธมีการประสานความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งเป็นผลมากจากการที่โรงเรียนขาดการประชาสัมพันธ์ และกิจกรรมที่โรงเรียนจัด ผู้ปกครองไม่ได้เข้าร่วมในกิจกรรม เช่น กิจกรรมพหุศาสตร์ใส่ใส่บาตรทำบุญ กิจกรรมสวดมนต์ เป็นต้น ผู้ปกครองต้องไปทำงาน ไม่สามารถมาร่วมกิจกรรมได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอังคณา พุຍพรม (2557) ได้ศึกษาเงื่อนไขที่ส่งเสริมเกี่ยวกับการดำเนินงานตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธในสถานศึกษา พบว่า เงื่อนไขที่โครงการจะประสบความสำเร็จอยู่ที่ ผู้บริหารและครู ร่วมมือกันวิเคราะห์สภาพโรงเรียนเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ เป็นต้น นอกจากนี้ การให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ปกครอง ชุมชน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามีส่วนร่วมจะเป็นเงื่อนไขไปสู่ความสำเร็จได้ แต่จากการดำเนินงานของโรงเรียนวัดประยูรวงศาวาส ขาดความร่วมมือในด้านการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ จากผู้ปกครอง จึงส่งผลให้ผลการประเมินมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2.2 ด้านปัจจัยนำเข้า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะมีความพร้อมมีศักยภาพและเป็นแบบอย่างที่ดีของบุคลากร มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด โดยในรายชื่อพบว่า ครูมีความรับผิดชอบในการจัดกิจกรรมตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด แสดงให้เห็นว่า คุณครูโรงเรียนวัดประยูรวงศาวาสมีความรับผิดชอบต่อกิจกรรม และงานที่ตนเองได้รับมอบหมาย ผลการประเมินจึงอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอังคณา พุຍพรม (2557) ได้ศึกษาเงื่อนไขที่ส่งเสริมเกี่ยวกับการดำเนินงานตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธในสถานศึกษา พบว่า เงื่อนไขที่โครงการจะประสบความสำเร็จอยู่ที่ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรของโรงเรียนประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักไตรสิกขา ผู้บริหารมีคุณธรรม มีการบริหารจัดการโดยหลักเมตตาธรรม ครูมีความเป็นกัลยาณมิตร ซึ่งบุคลากรของโรงเรียนวัดประยูรวงศาวาสซึ่งเป็นปัจจัยนำเข้าได้ปฏิบัติเป็นอย่างดีจึงส่งผลให้ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านความพร้อมของสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และ ICT ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยรายชื่อพบว่า ครูมีการผลิตสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อจัดกิจกรรมในโครงการโรงเรียนวิถีพุทธมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด แสดงให้เห็น คุณครูมีความพร้อมในการผลิตสื่อ มีการจัดเตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรม ผลการประเมินจึงอยู่ในระดับมาก

ด้านแหล่งเรียนรู้ อาคารสถานที่ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยรายชื่อพบว่า อาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อมของโรงเรียนมีความสะอาด สวยงาม เหมาะสม ในประเด็นนี้ โรงเรียนวัดประยูรวงศาวาสได้รับการจัดสรรงบประมาณมาพัฒนาห้องน้ำของนักเรียน และมีการระดมทรัพยากรมาพัฒนาอาคารสถานที่ ปรับให้ภูมิทัศน์ อาคารสถานที่ของโรงเรียนมีความสวยงาม สะอาด เหมาะสมกับบรรยากาศและการปลูกฝังคุณลักษณะที่ดีให้กับผู้เรียน จากการดำเนินการดังกล่าว จึงส่งผลให้มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับมานิดา เจริญภูมิ (255) ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนบ้านเวียงน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยประยุกต์ใช้รูปแบบ CIPPEIST ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับ

มาก ประเด็นที่มีผลการประเมินสูงสุด 3 อันดับแรก ในความคิดเห็นของผู้บริหารและครู คือเอกสารในการอบรม มีความเหมาะสม บรรยากาศสถานที่อบรมเอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และความพร้อมของอาคารสถานที่

ส่วนด้านที่มีผลเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความพร้อมของงบประมาณ โดยในรายข้อพบว่า โรงเรียนวางแผนจัดสรรงบประมาณให้กับโครงการโรงเรียนวิถีพุทธยังไม่เหมาะสม ซึ่งสืบเนื่องมาจาก กิจกรรมในโครงการโรงเรียนวิถีพุทธมีกิจกรรมที่ต้องดำเนินถึง 28 กิจกรรม จากผลการดำเนินงานในปีที่ผ่านมาบางกิจกรรมมีการตั้งงบประมาณ แต่ไม่มีการเบิกจ่าย หรือไม่ต้องใช้งบประมาณในการดำเนินงาน เช่น กิจกรรมสวดมนต์ นั่งสมาธิ เดินจงกรม เป็นต้น ดังนั้น จึงมีการตัดงบประมาณโครงการไปถึงส่งผลให้ความพร้อมในด้านงบประมาณมีผลการประเมินอยู่ในระดับต่ำ

2.3 ด้านกระบวนการ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยในด้านการจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด กิจกรรมในโครงการโรงเรียนวิถีพุทธมีจำนวนทั้งสิ้น 28 กิจกรรม การพัฒนาแบบองค์รวม (holistic) คือ พัฒนากาย จิตใจ และปัญญา นั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้กิจกรรมที่หลากหลาย และเน้นการลงมือปฏิบัติ ซึ่งในทางพุทธศาสนา การปฏิบัติเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้ที่ขาดการปฏิบัติย่อมมิใช่การเรียนรู้ที่ครบถ้วนสมบูรณ์หรือถูกต้อง การศึกษาหรือสิกขาในทางพุทธศาสนา ประกอบด้วย อธิศีลสิกขา อธิจิตสิกขา และอธิปัญญา หรือศีล สมาธิ ปัญญา หรือไตรสิกขา ทั้ง 3 ส่วนต้องอาศัยการปฏิบัติเป็นส่วนสำคัญ (ส่วนวางแผนและพัฒนาการอบรม มจร., 2562, หน้า 30) ดังนั้น กิจกรรมที่จัดจึงมีหลากหลาย โดยกิจกรรมที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือกิจกรรมพฤษศสไสใส่บาตรทำบุญ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จัดให้มีการนิมนต์พระจากวัดประยุรวงศาวาสวรวิหารมารับบาตรที่โรงเรียนทุกวันพฤหัสบดี ทำให้นักเรียนได้ทำบุญ ใส่บาตรทุกวันพฤหัสบดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยสมบุรณ์ บุญธรรม (2557) ซึ่งศึกษาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนวัดประปฐมเจดีย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 ด้านกระบวนการ พบว่า การดำเนินการอยู่ในระดับมาก โรงเรียนมีการส่งเสริมให้นิมนต์พระเข้ามาดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับนักเรียน เช่น กิจกรรมให้ความรู้ กิจกรรมใส่บาตร เป็นต้น ซึ่ง โรงเรียนวัดประยุรวงศาวาสก็ได้ดำเนินการคล้ายคลึงกัน จึงส่งผลให้ด้านกิจกรรมในโครงการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และในรายข้อมีค่าเฉลี่ยสูงสุด

ด้านการกำกับ ติดตาม ประเมินผล ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยในรายข้อพบว่า มีการกำกับ ติดตาม ประเมินอย่างต่อเนื่องมีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนมีการกำกับ ติดตาม ประเมินผลอย่างมีระบบ โดยมีการประชุมเพื่อประเมินงาน (After Action Review : AAR) ทุกวันศุกร์ เพื่อประเมินผลการดำเนินงานแต่ละงาน และนำผลการพิจารณาร่วมกันมาปรับปรุง พัฒนางานในครั้งต่อไป จึงส่งผลให้การกำกับ ติดตาม ประเมินผลอยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านปัญหา อุปสรรค และการนำผลประเมินมาปรับปรุง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด จากการกำกับ ติดตาม และประเมินผลอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ จึงส่งผลให้มีการหาแนวทางแก้ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงานต่าง ๆ จึงส่งผลให้การประเมินด้านปัญหา อุปสรรค มีค่าเฉลี่ยต่ำ

2.4 ด้านผลผลิต ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด จากการที่มีบริบท (context) ที่ดี ปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านครู บุคลากรดีมีคุณภาพ มีความรับผิดชอบ กระบวนการ (process) หรือกิจกรรมที่จัดให้กับผู้เรียน จึงส่งผลให้ปัจจัยด้านผลผลิตอยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านคุณลักษณะของผู้เรียนตาม ส.ว.ย.โมเดล ประกอบด้วย สง่างาม วิชาการเปี่ยม ยอดเยี่ยมเยียวชน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านยอดเยียมเยียวชน มีผลเฉลี่ยสูงสุด แสดงให้เห็นว่า ผู้เรียน เป็นลูกที่ดี เป็นศิษย์ที่ดี เป็นเพื่อนที่ดี เป็นพลเมืองที่ดี และเป็นศาสนิกที่ดี ซึ่งปัจจัยด้านผลผลิตเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า โครงการ

โรงเรียนวิถิพุทธโรงเรียนวัดประยุรวงศาวาส ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาคุณลักษณะให้ผู้เรียน เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข และเป็นไปตามรูปแบบ ส.ว.ย. โมเดล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรา ไวทยกุล (2557, หน้า 241-242) ได้ทำการประเมินเชิงระบบโครงการโรงเรียนวิถิพุทธ กระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ด้านผลผลิตมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยประเด็นที่ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ นักเรียนมีจิตใจเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันต่อกัน ดำรงชีวิตเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และมีสุขภาพจิตที่ดี ร่าเริงแจ่มใส เบิกบาน

ด้านผลงานต่าง ๆ ที่นักเรียนได้รับ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยนักเรียนโรงเรียนวัดประยุรวงศาวาส จะได้รับรางวัลตั้งแต่ระดับโรงเรียน ระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับภูมิภาค ไปจนถึงระดับประเทศ ซึ่งเด็กหญิง อมิตา สุปิ่นะ ได้รับรางวัลนักเรียนรางวัลพระราชทาน ประจำปีการศึกษา 2561 จึงส่งผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านผลงานต่าง ๆ ที่โรงเรียนได้รับ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยโรงเรียนได้รับรางวัลโรงเรียนประหยัดพลังงานระดับ 4 ดาว จากการไฟฟ้านครหลวง โรงเรียนหนึ่งโรงเรียน หนึ่งนวัตกรรม (เหรียญทองแดง) ระดับประเทศ จากคุรุสภา และรางวัลโรงเรียนวิถิพุทธพระราชทาน ประจำปี 2562 จึงส่งผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด

2.5 ด้านผลกระทบ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด จากการดำเนินการที่ดี ส่งผลกระทบให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่ดี เป็นไปตาม ส.ว.ย. โมเดล ได้แก่ ผู้เรียนมีความสง่างาม มีการแต่งกายถูกระเบียบ พุดจากระเบียบ มีจิตใจที่ดีงาม เป็นต้น วิชาการเปี่ยม ยอดเยี่ยมเยียว และเป็นผลกระทบทางบวกที่ส่งผลถึงพฤติกรรมที่ดีของผู้เรียน ผู้เรียน และผู้ปกครองเกิดความมั่นใจในการส่งบุตรหลานเข้ามาศึกษาหาความรู้ จากเหตุผลดังกล่าวจึงส่งผลให้การประเมินด้านผลกระทบอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งภาพรวมและรายข้อ ซึ่งสอดคล้องกับมานิดา เจริญภูมิ (2559) ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนบ้านแว่นน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 25 โดยประยุกต์ใช้รูปแบบ CIPPEIST การประเมินผลกระทบ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ประเด็นที่มีผลการประเมินสูงสุด 3 อันดับแรก คือนักเรียนควบคุมตัวเองได้ เวลาผู้ปกครองว่ากล่าวตักเตือน พฤติกรรมของนักเรียนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น และนักเรียนวิเคราะห์ข้อมูลได้ว่าสิ่งไหนดี ไม่ดี ควรทำ ไม่ควรทำ เป็นต้น

2.6 ด้านประสิทธิผล ทั้งภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด จากผลการประเมินทำให้ทราบว่าการดำเนินงานโครงการโรงเรียนวิถิพุทธโรงเรียนวัดประยุรวงศาวาส บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดว่า เพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้ผู้บริหาร คณะครู บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียนทุกคนดำเนินชีวิตตามแนววิถิพุทธ และมีคุณลักษณะตามรูปแบบ ส.ว.ย. โมเดล ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งครู ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อโครงการ และโครงการนี้ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากทุกฝ่าย โครงการนี้มีประสิทธิผลในการพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนดี เก่งและมีความสุขตาม ส.ว.ย. โมเดล ซึ่งเป็นการดำเนินการตามพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงมีพระบรมราโชบายว่า การศึกษาต้องพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี การเป็นพลเมืองดีเป็นหน้าที่ของทุกคน สถานศึกษาและสถานประกอบการต้องส่งเสริมให้ทุกคนมีโอกาสทำหน้าที่พลเมืองดี การเป็นพลเมืองดีหมายถึงการมีน้ำใจ มีความเอื้ออาทร ต้องทำงานอาสาสมัคร งานบำเพ็ญประโยชน์ เห็นอะไรที่จะทำเพื่อบ้านเมืองได้ก็ต้องทำ จึงส่งผลให้การประเมินด้านประสิทธิผลมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งภาพรวมและรายข้อ

2.7 ด้านความยั่งยืน ทั้งภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด จากการปฏิบัติโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ มาเป็นระยะเวลาานพอสมควร และมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยโรงเรียนกำหนดยุทธศาสตร์ 5 ปี ด้านวิถีพุทธ ไว้เพื่อวางแผนให้เกิดความยั่งยืน และการพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่ดีโครงการจึงเป็นที่ต้องการของโรงเรียนและชุมชน จึงส่งผลให้มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งภาพรวมและรายข้อ

2.8 ด้านการส่งผล ทั้งภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด โครงการโรงเรียนวิถีพุทธมีจุดเด่นในการพัฒนาคุณลักษณะให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข และจากการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องจริงจัง โครงการโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนวัดประยุรวงศาวาส สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับโรงเรียนอื่น ๆ ได้ โรงเรียนต่าง ๆ ทั้งนอกและในสำนักงานเขตพื้นที่ได้เข้ามาศึกษาดูงาน เพื่อนำแนวทางการปฏิบัติของโรงเรียนไปปรับประยุกต์ใช้ และโครงการวิถีพุทธมีการขยายผลไปยังโรงเรียนอื่นๆ ทั้งนอกและในหน่วยงาน มีการนำผลงานไปจัดนิทรรศการให้ความรู้กับหน่วยงานภายนอก จึงส่งผลให้ผลการประเมินทั้งภาพรวมและรายข้อสูงทุกข้อ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธตามแนวคิดนักเรียน

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธตามแนวคิดนักเรียน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านผลกระทบ (Impact Evaluation--I) ด้านกระบวนการ (Process Evaluation--P) ด้านประสิทธิผล (Efficiency Evaluation--E) ด้านผลผลิต (Product Evaluation--P) ด้านบริบท (Context Evaluation--C) ปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation--I) ตามลำดับ จากการดำเนินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ นักเรียนเป็นผู้ที่โรงเรียนต้องการส่งเสริมให้มีคุณลักษณะตาม ส.ว.ย. โมเดล ประกอบด้วย สง่างาม (งามกาย งามวาจา งามจิตใจ) วิชาการเปี่ยม ผู้เรียนต้องมีคุณภาพ อ่านออก เขียนได้ เหมาะสมกับวัย มีความรู้ตามหลักสูตร เป็นต้น ยอดเยี่ยมเยียวชน (การเป็นลูกที่ดี ศิษย์ที่ดี เพื่อนที่ดี พลเมืองที่ดี และศาสนิกที่ดี) จากการประเมินในภาพรวมผลจึงอยู่ในระดับมาก

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธตามแนวคิดนักเรียน ในรายด้าน

2.1 ด้านบริบท โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยในรายข้อพบว่าโครงการโรงเรียนวิถีพุทธสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และ ส.ว.ย. โมเดล มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด จากการกำหนดวิสัยทัศน์โรงเรียนว่า “โรงเรียนวัดประยุรวงศาวาสเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เคียงคู่ส.ว.ย.โมเดล” และโรงเรียนได้ดำเนินการตามวิสัยทัศน์ดังกล่าว จึงส่งผลให้การประเมิน อยู่ในระดับมาก

2.2 ด้านปัจจัยนำเข้า โดยภาพรวมในระดับมาก ด้านความพร้อมของสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และ ICT มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด โรงเรียนวัดประยุรวงศาวาสมีการพัฒนาด้านความพร้อมของสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และ ICT มีการติดตั้งอุปกรณ์ ICT รับสัญญาณอินเทอร์เน็ตได้ทุกห้อง เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข จึงส่งผลให้มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก

ความพร้อมและศักยภาพของบุคลากร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าครูมีความรับผิดชอบในการจัดกิจกรรมตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธซึ่งสอดคล้องกับการประเมินครู คณะกรรมการสถานศึกษา และเครือข่ายผู้ปกครองที่มีผลค่าเฉลี่ยสูงเช่น ซึ่งเป็นสิ่งยืนยันว่าครูโรงเรียนวัดประยุรวงศาวาส มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ผลการประเมินจึงอยู่ในระดับมาก

ด้านแหล่งเรียนรู้ อาคารสถานที่ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยผู้เรียนให้เหตุผลว่าโรงเรียน มีแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับโครงการ สภาพแวดล้อมสวยงามเหมาะสม แต่ผลการประเมินรายข้อ ห้องเรียนของผู้เรียนยังสะอาดไม่เพียงพอ ผลการประเมินจึงอยู่ในระดับมาก

2.3 ด้านกระบวนการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า มีกิจกรรมพหุศาสตร์ใส่ใสบาตรทำบุญ และกิจกรรมน้องไหว้พี่ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด โรงเรียนวัดประยูรวงศาวาส จัดกิจกรรมพหุศาสตร์ใส่ใสบาตรทำบุญทุกวันพฤหัสบดี นักเรียนทุกระดับชั้นตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ได้ร่วมทำบุญใส่ใสบาตร โดยโรงเรียนนิมนต์มาจากวัดประยูรวงศาวาสวรวิหาร จำนวน 3 รูปมารับบาตรที่โรงเรียน โรงเรียนจะบริการชุดใส่ใสบาตรให้นักเรียนในราคาชุดละ 20 บาท ส่วนกิจกรรมน้องไหว้พี่ เป็นกิจกรรมที่น้องประถมศึกษาปีที่ 1 ไหว้พี่ประถมศึกษาปีที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ไหว้พี่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ไล่จนครบทุกชั้น สุดท้ายนักเรียนทั้งโรงเรียนไหว้คุณครู กิจกรรมดังกล่าวจัดอย่างต่อเนื่อง จึงส่งผลให้การประเมินอยู่ในระดับมาก

2.4 ด้านผลผลิต โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยในด้านผลงานต่าง ๆ ที่โรงเรียนได้รับมีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยโรงเรียนได้รับรางวัลระดับชาติหลายรางวัล เช่น รางวัลโรงเรียนวิถีพุทธ พระราชทาน รางวัลระดับเหรียญทองแดง หนึ่งโรงเรียน หนึ่งนวัตกรรม เป็นต้นจึงส่งผลให้การประเมินอยู่ในระดับมาก

ผลงานต่าง ๆ ที่นักเรียนได้รับ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ผู้เรียนได้รับรางวัลต่าง ๆ ทั้งระดับโรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษา ภูมิภาค และระดับประเทศตามลำดับ เช่น ผู้เรียนได้รับรางวัลต่าง ๆ จากการไปประกวดคิดเลขเร็ว การได้รับรางวัลเหรียญทอง เงินทองแดงจากการประกวดมหกรรมศิลปะหัตถกรรมระดับสำนักงานเขตพื้นที่ และรางวัลระดับประเทศ ได้รับรางวัลนักเรียนรางวัลพระราชทาน เป็นต้น

คุณลักษณะของผู้เรียนตามโมเดล ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผู้เรียนมีวิชาการเปี่ยม ผลคะแนนการทดสอบระดับชาติ O-NET ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าระดับชาติทุกวิชา จึงส่งผลให้การประเมินอยู่ในระดับมาก

ส่วนข้อที่ได้ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ งามวาจา ซึ่งผู้เรียนให้เหตุผลว่านักเรียนยังใช้คำพูดที่ไม่สุภาพ และยังพูดไม่มีหางเสียง เป็นต้น จึงส่งผลให้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2.5 ด้านผลกระทบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า โครงการโรงเรียนวิถีพุทธส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่ดี ตาม ส.ว.ย. โมเดล (สง่างาม วิชาการเปี่ยม ยอดเยี่ยมเยียวชน) มีค่าเฉลี่ยสูงสุดจากการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่ดี ซึ่งได้ส่งผลกระทบทางบวกให้กับโรงเรียน ผู้ปกครอง มีความเชื่อมั่นในการจะส่งบุตรหลานเข้าเรียน เพราะโครงการนี้ ส่งผลกระทบทางบวกให้กับชุมชน ลูกหลานมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น เป็นต้น จึงส่งผลให้การประเมินผลอยู่ในระดับมาก

2.6 ด้านประสิทธิผล ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า โครงการโรงเรียนวิถีพุทธส่งผลให้ผู้เรียนมีความสง่างาม วิชาการเปี่ยม ยอดเยี่ยมเยียวชน ตาม ส.ว.ย. โมเดล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด โครงการวิถีพุทธได้รับความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายและผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ จึงส่งผลให้การประเมินอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลไปปฏิบัติ

1. จากผลการประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ โดยภาพรวมทั้งกลุ่มครู คณะกรรมการสถานศึกษา เครือข่ายผู้ปกครอง และนักเรียน มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน โดยผลการประเมินโครงการพบว่า ทุกรายการมีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ถึงมากที่สุด ซึ่งโครงการโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนวัดประยูรวงศาวาส สามารถเป็นต้นแบบในการดำเนินการให้แต่ละโรงเรียนนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม

2. จากผลการประเมิน พบว่า ด้านปัจจัยนำเข้า (input) มีผลการประเมินน้อยกว่าด้านอื่นๆ โดยเฉพาะความพร้อมของงบประมาณมีจำกัด ไม่เพียงพอกับกิจกรรมที่มีกิจกรรมหลากหลาย แต่ปัจจัยด้านงบประมาณไม่ได้เป็นอุปสรรค เพราะจากการประเมินต่อด้านผลผลิต ด้านผลกระทบ และประสิทธิผล ยังคงมีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ซึ่งปัจจัยสำคัญที่สุด คือความพร้อมและศักยภาพของบุคลากร ผลจากการประเมินพบว่า หากบุคลากรมีความพร้อม มีความรับผิดชอบแล้ว แม้ปัจจัยความพร้อมพร้อมด้านงบประมาณมีจำกัด ก็ไม่เป็นอุปสรรคต่อคุณภาพของงาน

3. จากผลการประเมินพบว่า ในการประเมินด้านผลผลิต เช่น คุณลักษณะด้านสง่างาม (งามกาย งามวาจา งามจิตใจ) ผู้เรียนประเมินตนเองว่ายังมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ โดยเฉพาะด้านงามวาจา ประเด็น ผู้เรียนพูดไพเราะ มีหางเสียง ไม่พูดคำหยาบ นักเรียนประเมินตนเองอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นข้อที่มีผลการประเมินน้อยที่สุด ดังนั้น โรงเรียนต้องนำกิจกรรมต่าง ๆ มาพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะพูดจาไพเราะมีหางเสียง และไม่พูดคำหยาบ

4. จากผลการประเมินพบว่า กิจกรรมที่นักเรียนพึงพอใจน้อยคือ การรับประทานอาหารมังสวิรัต ซึ่งเป็นตัวชี้วัดของโรงเรียนวิถีพุทธประการหนึ่ง ดังนั้น โรงเรียนต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น เช่น อาจรับประทานอาหารประเภทไข่ แทนในวันรับประทานมังสวิรัต และจัดกิจกรรมส่งเสริมการรับประทานอาหารผัก การจัดเมนูผัก แต่ตกแต่งให้มีรูปลักษณ์ที่น่าสนใจ นำรับประทานมากขึ้น เป็นต้น

5. จากผลการประเมิน พบว่า นักเรียนพึงพอใจกิจกรรมเดินจงกรมน้อย เนื่องจากใช้เวลาในการเดินค่อนข้างนาน ดังนั้น โรงเรียนต้องปรับเปลี่ยนวิธีฝึก ใช้เวลาในการเดินน้อย ๆ แต่ฝึกบ่อย ๆ โดยสลับการนั่งสมาธิ และนอนสมาธิ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการประเมินครั้งต่อไป

1. ในการประเมินครั้งต่อไป ควรประเมินนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นเพิ่มเติมด้วย โดยอาจใช้การสัมภาษณ์แบบสอบถาม

2. ควรมีการประเมินโครงการทุกโครงการที่ดำเนินการ เพื่อจะได้ทราบข้อมูลอย่างละเอียด และนำข้อมูลเหล่านั้นมาพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กรมกิจการเด็กและเยาวชน. (2562). *รายงานการพัฒนาเด็กและเยาวชน ประจำปี พ.ศ. 2560*. ค้นเมื่อ 17 กันยายน 2562 จาก https://www.watnyanaves.net/uploads/File/books/pdf/integrated_development_of_thai_children.pdf
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2562). *รายงานสถิติตัวบ่งชี้สถานการณ์เด็กและเยาวชนระหว่าง พ.ศ. 2559-2560*. ค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2562, จาก http://www.Msociety.go.th/.content_stat_detail.php?pageid=551
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *น้อมนำพระบรมราโชบายด้านการศึกษาสู่การปฏิบัติและปลูกจิตสำนึก*. ค้นเมื่อ 3 กันยายน 2562, จาก <https://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=54592&Key=news2>
- เชาว์ อินโย. (2553). *การประเมินโครงการ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์.
- บำรุง โพธิ์ศรี. (2554). *ปัจจัยที่มีผลต่อการปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรมของนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช. (2543). *คำพ่อสอน ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย
- ภัทรา ไวทยกุล. (2558). *การประเมินเชิงระบบโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ กระทรวงศึกษาธิการ*. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ส่วนวางแผนและพัฒนาการอบรม. (2562). *การศึกษาวิถีพุทธ หลักการจัดการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์*. พระนครศรีอยุธยา: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มานิดา เจริญภูมิ. (2559). *การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนบ้านแว่นน้อยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยประยุกต์ใช้รูปแบบ CIPPEIST*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2562). *ยุทธศาสตร์ชาติ*. ค้นเมื่อ 2 กันยายน 2562, จาก http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/082/T_0001.PDF
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). (2543). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกลบอลคิมทอง.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). (2562). *พัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย*. ค้นเมื่อ 17 กันยายน 2562, จาก https://www.watnyanaves.net/uploads/File/books/pdf/integrated_development_of_thai_children.pdf
- สมบุรณ์ บุญธรรม. (2557). *การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนวัดพระปฐมเจดีย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 1*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยทองสุข.

- สุภารัตน์ ม่วงศิริ.(2547). การศึกษาภาพลักษณ์ที่เป็นจริงและพึงประสงค์ของโรงเรียนอนุบาล สังกัดสำนักบริหารงาน
คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้ปกครอง.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรानीย์ ปาจารย์. (2552). การวิจัยและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม
ให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1: การประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์. วิทยานิพนธ์-ครุศาสตรมหา
บัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวัฒน์ วิวัฒนานนท์ และคณะ. (2563). *โครงการและการประเมินโครงการ (ทางการศึกษา): หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและเน้น
การปฏิบัติโดยประยุกต์ใช้ตัวแบบ CIPP CIPPIEST และ Kirkpatrick*. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- อังคณา ผุยพรหม. (2557). *การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธในสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏ
อุบลราชธานี.
- Stufflebeam, D. L., & Shinkfield, A. J. (2007). *Evaluation theory, models and applications*. New York: John
Wiley and Son.